

VERENIGING ONS SURINAME

18 Januari 1919

18 Januari 1989

*Een aanzet tot de geschiedschrijving over
Zeventig jaren leven en strijd van
Surinamers in Nederland*

DIE FAKKEL MOET BRANDEND GEHOUDEN WORDEN

E.A. Gessel (in Suriname).

“Geen individu kan iets anders zijn dan wat de samenleving waar-toe hij behoort van hem gemaakt heeft”.

(Eugene Gessel)

In mijn hoedanigheid van oud bestuurslid van de Vereniging zoals u schrijft, in de jaren '50 tot en met '53' verwacht u van mij een historische terugblik.

Men kan natuurlijk vanuit verschillende optiek terugblikken.

Mijn optiek is geen andere dan die van een Surinamer, voortge-
komen uit de volksklasse behorende tot de Creoolse bevolkings-
groep.

Dat zijn de bepalende punten die gemaakt hebben, of die er toe
geleid hebben dat gedaan is, wat er gedaan had moeten worden,
afhankelijk natuurlijk van de omstandigheden die op dat moment
gegolden hebben.

Terugblikken heeft altijd een zekere vorm van het bedrijven van
nostalgie, het vergeten van sommige inwerkende factoren, het on-
derstrepn van factoren die waarschijnlijk op dat moment niet zo
sterk hebben gegolden.

Het moeten nagaan wat de invloed is geweest van die omstandighe-
den op het individu en op degenen die als kollektief aan het een
en ander gestalte hebben gegeven.

Waar is het allemaal bij mij begonnen? U heeft al gehoord dat ik
tot inbreng neem en als uitgangspunt neem het feit dat geen indi-
vidu iets anders kan zijn dan wat de samenleving, waartoe hij be-
hoort en waarin wortelt van hem gemaakt heeft. De mensen om
hem heen, ouders, vrienden, onderwijzers, kortom het hele zijn
van de mens is afhankelijk van wat van hem gemaakt is, tot hij op
een bepaalde leeftijd voor zichzelf gaat beslissen welke koers
gevaren moet worden.

Als jonge onderwijzer in het district heb je dan voldoende tijd om na te gaan welke de kenmerken zijn van een maatschappij waartoe je behoort en waarin je wortelt.

De eerste schok van de verantwoordelijkheden die ik op mij zou moeten nemen en waaraan ik altijd zeer zwaar heb getild, was in Nickerie.

Ik meen dat het in 1946 was na de oorlog, dat er een commissie was ingesteld die zou moeten inspelen op de redevoering van Koningin Wilhelmina, van 7 december 1942.

De voorzitter van die commissie was de procureur - generaal mr. De Niet.

Ik was toen verbonden aan de Spangenbergsschool in Nw. Nickerie. Een jong onderwijzer en die commissie stuurde formulieren om te peilen wat onder de Surinaamse bevolking als mening naar voren zou moeten komen.

Ik kreeg twee van die formulieren in handen, mijn schoolhoofd was te laf om het in te vullen en gaf zijn formulier aan mij, twee formulieren dus in Nw. Nickerie met dezelfde gedachten namelijk de Dominion Status van Suriname.

De schok kwam toen in het verslag van de commissie "De Niet" naar voren kwam dat niemand in Suriname ook maar aan iets had gedacht dan de voortzetting van de verhoudingen zoals ze lagen n.l.: de koloniale verhoudingen, handhaving dus van het Regerings-reglement.

Persoonlijk wist ik dat er tenminste twee formulieren waren die iets anders naar voren hadden gebracht; die werden dus dood gezwegen en het was duidelijk dat de commissie "De Niet" geen andere opdracht had, dan te bevestigen dat die Surinamers geen andere mening waren toegedaan dan handhaving van de koloniale band met Nederland.

Dat veroorzaakte een schok bij mij en bracht mij tot nadenken.

Persoonlijke omstandigheden hebben ertoe geleid dat ik in 1948 naar Nederland kwam, gevormd in een koloniale samenleving met alle normen en criteria van dien.

De schok van confrontatie met de samenleving die zo sterk was geïdealiseerd in de kolonie was niet gering. Stel je voor als donker gekleurde Surinamer, bewust van je plaats op de sociale pyramide in Suriname, die daar op het Damrak door een Nederlander wordt aangeschoten, die om een kwartje vraagt.

De schok van het moeten beleven dat je als Creoolse volksjongen voor de klas in Nederland staat om hele volksstammen Nederlanders beginselen bij te brengen; niet alleen kennis en vaardigheden, maar je moest ze op jouw manier vormen.

Maar daar gaat het niet om, een nog grotere schok was mijn eerste vergadering van "Ons Suriname".

Achter de tafel vertegenwoordigers van de bourgeoisie met slechts één donker gekleurde. Wanneer ik zeg bourgeoisie, dan waren dat joden en mulatten.

Achter de tafel zat ook Rudolf Winter, later mr. dr. R. Winter, als gevormde boekhouder. De man had inmiddels zijn M.O. economie en M.O. boekhouden en die het dan gewaagd had kanttekeningen te plaatsen bij de administratie van het bestuur en bij het leiden van de vereniging, die werd op de eerste avond, het was 1948, ik meen mei 1948, werd hij afgemaakt en dat gaf voor mij eigenlijk de opdracht: dat deze vereniging niet voldeed aan de normen die gesteld zouden moeten worden.

In elk geval de zaak in versnelling en aan het begin van de vijftiger jaren was het voor mij en anderen, ieder individueel, duidelijk dat wij een zekere verantwoordelijkheid moesten aanvaarden ten aanzien van Suriname.

De structuur van de vereniging was inmiddels veranderd, de samenstelling van de leden was inmiddels veranderd.

Jonge intellectuelen uit Suriname die niet voetstoots aannamen dat zij niet verder konden komen, dan tot het voetvolk van de Vereniging, en dat ridders uit Simonsen, uit de Glasers en noem maar op zou moeten bestaan.

Bovendien, de doelstellingen van de Vereniging die waren veranderd, de Vereniging was een gezelligheidsvereniging en dat zou ze ook blijven onder het zittend bestuur.

Kortom: het kwam tot een botsing en aangezien onder de leden de meerderheid was geporteerd voor het ombuigen van de doelstellingen, werd het zittende bestuur naar huis gestuurd en kwam een bestuur dat de taak op zich had genomen, vanuit een verantwoordelijkheid "Ons Suriname" tot een vereniging te maken die midden in de maatschappij zou staan en die de uitdagingen van de tijd niet uit de weg wilde gaan.

Behalve met de gezelligheid moest de Vereniging zich ook bezighouden met het nadenken over maatschappelijke problemen en uiteraard ook politiek staatkundig Suriname en Surinamers.

Dat hadden we niet moeten doen, het was in de periode van de koude oorlog en het verhaal wil- en ik zeg dat het een verhaal is - dat na de machtsovername in de vereniging, met mensen als Gessel, Bruma, Waaldijk en warempel Sedney, Koos Pinas, dat de vereniging een nieuwe koers insloeg.

Ik zei u al, dat was de periode van de koude oorlog, de periode van de communistenjacht en het verhaal wil dat de gehele leden-administratie aan de BVD werd doorgespeeld.

Allen op de lijst zouden dus communisten zijn en dat hebben de leden, "communisten" en "niet - communisten" geweten.

Ik herinner mij twee gevallen, namen ken ik niet meer, maar het waren twee gevallen die mij bij zijn gebleven.

Een man die bij de torpedodienst in Den Helder werkte en de andere op een artilleriewerkplaats aan de Hembrug; hun namen kwamen voor op de ledenlijst van "Ons Suriname" en ze zouden communisten zijn. Hun lidmaatschap had geen inhoud, het waren mannen die op een 1 juli feest hun namen hadden opgegeven onder euforie van het weerzien van bekenden, vijf gulden hadden betaald en verder nooit iets met de vereniging te doen hadden.

Beiden zijn aan de poort aangehouden, de ene in Den Helder en de andere aan de Hembrug en hen werd medegedeeld dat zij als "staatsgevaarlijk" werden beschouwd en dus werden ontslagen bij dit gevoelige bedrijf.

We hebben het allemaal aan den lijve ondervonden, in mijn persoonlijk geval, als onderwijzer, heb ik er nooit moeite mee gehad, omdat dat voor 1952 was en voor 1954, dus met mijn vaste aan-

stelling had ik geen moeilijkheid. Anders werd het toen ik in 1955 werd voorgedragen voor een vaste aanstelling aan het Spinoza Lyceum; dat kon niet doorgaan, omdat de BVD de kanttekening er bij geplaatst had "notoire communist". Die benoeming is toch doorgegaan, op grond van het feit dat een van de curatoren van het Lyceum, toevallig wist dat ik ook lid van de Partij van de Arbeid was en dat niet alleen, maar dat ik ook in het kader van de NVV toen en de P.v.d.A. op kaderscholing Haarlem jarenlang had gevormd of had helpen vormen. De kanttekening die het curatorium maakte was dat de gegevens niet volledig waren, want dat stond er niet bij, kortom die benoeming ging toch door.

Aangezien Suriname haar beslissing nam op aanwijzingen van Nederlandse instanties stond het vast dat bestuursleden van "Ons Suriname", die de uitdaging hadden aanvaard, en ik kom later daarop terug, namelijk de jaren '52 en '54, de jaren van de Ronde Tafel conferentie tussen Suriname en Nederland, dat die bestuursleden die dus de vereniging hadden omgebouwd tot wat ze geworden is nu, dat die dus onaanvaardbaar werden verklaard voor Suriname, voor zover ze dan in een overheidsdienst moesten treden.

Een Frits Moll die deel uitmaakte van het verzet in 1954 tegen het Statuut is nooit naar Suriname teruggekeerd.

Persoonlijk heb ik tientallen sollicitaties geschreven naar Suriname en het enige dat men deed, was mij beledigende brieven terugschrijven dat ik ongewenst was.

Ik zit nu in Suriname en ik ben in 1960 gerepatrieerd, maar op eigen kosten en bereid alle maatschappelijke gevolgen het hoofd te bieden die zouden voortvloeien uit het feit dat ik gedaan had, wat ik dacht toen te moeten doen.

De Vereniging treft geen blaam, er zijn er onder ons die zich later de haren uit het hoofd hebben getrokken dat ze daaraan hebben meegedaan. En ik heb het persoonlijk meegemaakt dat een enkel bestuurslid van toen, mij persoonlijk verantwoordelijk stelde voor de problemen die hij ondervonden heeft in zijn verdere carrière.

Nu heb ik mij altijd op het standpunt gesteld dat ik niet op zoek was naar navolgers, mensen die achter mij liepen, maar dat ik zocht naar medestanders. Ik voel mij dus niet verantwoordelijk voor de maatschappelijke problematiek van dat betrokken bestuurslid, omdat hij heeft meegedaan uit vrije wil en op basis van vrije keus.

In 1952 kwam de grote uitdaging in verband met de Ronde Tafel Conferentie en daar hebben wij het standpunt genomen, dat het zogenaamde werkstuk dat de verhouding, de Staatskundige verhoudingen tussen Suriname en Nederland, zou regelen onaanvaardbaar was en we hebben daar tegen ook geprotesteerd. Ik was natuurlijk de bonte hond, omdat ik degene was die de standpunten op schrift stelde, niet dat ik de theoreticus was, maar ach iedereen heeft zo zijn eigenschappen en z'n kwaliteiten en ik vind wanneer je er voorstaat en je over bepaalde kwaliteiten beschikt, dat je dan je licht niet onder de korenmaat mag houden. De verhouding met Pengel was toen uitstekend en het is bekend dat door mijn toedoen de "R.T.C." is mislukt.

Laat ik het nu voor het eerst vertellen wat zich heeft afgespeeld. Het was koningin-dag 1952; eigenlijk was het al de volgende dag, want Pengel en ik waren op stap gegaan in Den Haag en Rotterdam en de hele avond heb ik op hem ingewerkt en hem voorgehouden dat hij zijn plaats in de geschiedenis verspeelde, als hij zou medewerken aan de aanvaarding van dit werkstuk.

De man had geen eigen conceptie en in de late nacht van koninginnedag had ik hem toen het volgende voorgehouden: „Zeg maar in de vergadering dat je geen mandaat van je volk hebt, van je kiezers hebt om dit te aanvaarden.”

Van zijn kant werd als eis gesteld, dat ik mij dan als minister beschikbaar zou stellen; daar tegenover stelde ik dat dan de regering Buiskool ten val gebracht zou moeten worden, omdat het voor mij persoonlijk onaanvaardbaar zou zijn onder een niet Surinamer als Buiskool te dienen en bovendien dat binnen de zes maanden de Dominion Status zou worden geproklameerd. Inderdaad, Pengel heeft gedaan wat afgesproken was, hij heeft

gesteld in de vergadering geen mandaat te hebben om dat werkstuk te aanvaarden en heeft dus in feite de R.T.C. getorpedeerd. Tot grote woede van de Nederlanders natuurlijk en ook de behoudende groepen in Suriname zelf.

Daar en daarmee is toen de kruistocht begonnen, kruistocht tegen de communisten.

Pengel werd overtuigd dat ik communist was en om te voorkomen dat er opnieuw vanuit Amsterdam invloed op hem zou worden uitgeoefend heeft men toen de voorbereidende besprekingen op Curaçao gehouden, op het landgoed Rooy Katootje.

1954 was het verzet van de samenwerkende organisaties; het bleek dat "Ons Suriname" alleen een te smalle basis was voor het verzet tegen het Statuut.

Er werd dus contact gemaakt, samenwerking gezocht met andere progressieve organisaties, studentenbewegingen en inderdaad konden wij toen naar buiten toe een georganiseerd en beredeneerd verzet tegen het Statuut aankondigen en ook volvoeren.

Waarschijnlijk zal er in het archief een pamflet liggen door mij geschreven, waarin ik het standpunt uiteenzet van de samenwerkende organisaties en waarin ik uiteenzette waarom het Statuut moest worden afgewezen.

Daarmee hadden we ons lot eigenlijk bezegeld, het was nu duidelijk dat we "communisten" waren en de jacht kon beginnen. Wij waren opgejaagd wild. Onlangs was er iemand in Suriname en die mij opzocht om als informant te gebruiken en ik heb hem erop gewezen dat hij dan veel meer zou kunnen weten uit de archieven. Wat bleek? Dat hij alle stukken van de BVD had gelezen en zijn mening was dat het allemaal roddel en onzin was, wat natuurlijk als bevestiging gold voor het verhaal dat de gehele ledenlijst van "Ons Suriname" aan de BVD werd overhandigd en dat de meest gemakkelijke manier was, allen die erop voorkwamen als communisten te beschouwen.

Ik wil nu dat wat u geschreven heeft eens nader bekijken, namelijk, wat u geschreven heeft onder de kop *"Heeft Suriname een*

Toekomst". In feite wordt daarmee aangegeven dat de ontwikkelingen sedert de begin jaren '50 niet zo daverend zijn geweest, want het was en is dezelfde vraag die wij ons in die jaren gesteld hebben en als u dus na 36 jaar dezelfde vraag tegenkomt m.b.t. dezelfde problematiek door een jongere generatie, dan is er maar één conclusie mogelijk, namelijk: dat het niet zo veranderd is. Dat Suriname in feite dus voor dezelfde uitdaging staat en dat impliceert nog een conclusie: dat, wanneer met 36 jaar verschil en een generatie die je dezelfde vraag moet stellen, in die 36 jaar geen antwoord is gevonden, *er dus geen ontwikkeling geweest is*. En wanneer je Suriname bekijkt, dan zie je dat er geen ontwikkeling plaatsvindt.

Ik vind mij zelve terug in wat in die bijlagen geschreven is, het zijn dezelfde personen van 30 jaar geleden; het is dezelfde problematiek, dezelfde mentaliteit, het is dezelfde uitdaging ongewijzigd en onbeantwoord. De tijd is aan ons voorbij gegaan. U schrijft: de resultaten zijn er ook naar, een totaal verarmde samenleving, minimale gezondheidszorg, moreel verval en enkele Nederlandse politici, die met een uit de jaren '50 daterende arrogantie het Surinaamse volk de les lezen. Als u die zin gebruikt en betreft daarbij dat Suriname in 1975 de Souvereiniteit kreeg, onafhankelijk werd, dan moet u toegeven dat het aan de Surinamer zelf ligt dat ze de les gelezen wordt.

De arrogantie van 30 jaar geleden, van de vijftiger jaren zoals u dat schrijft, kan alleen nog maar bestaan bij Nederlandse politici, omdat Surinamers dat toe laten.

Ik zou dat niet zo geformuleerd hebben, ik zou ingebouwd hebben dat die mentaliteit van de Nederlanders gewijzigd had moeten worden door het optreden van de Surinamers zelf. En dat die arrogantie van de jaren '50 ongewijzigd gebleven is, impliceert dus dat Surinamers, de Surinaamse leiders, geen inbreng hebben gehad, niets hebben gedaan om daaraan of daarin wijzigingen te brengen.

Dat die samenleving verarmd is, dat is geen nieuws; die samen-

leving was nooit rijk, er zijn rijken in Suriname, maar de Surinaamse bevolking als totaliteit is arm.

Als er sprake is van moreel verval, van totale verarming van minimale gezondheidszorg, dan is dat sedert 1975 onze zorg geweest, niet de zorg van Nederland; de Surinamers zijn in deze dan op een ergerlijke manier tekort geschoten.

Ik onderschrijf dus uw stelling, alleen zoek ik de oorzaak van deze constatering bij de Surinamers zelf.

Nu zult u vragen: hoe komt het dan dat dit volk eigenlijk geen ontwikkeling meemaakt, dat ze nooit anders heeft gedaan dan achter dezelfde leiders aanlopen en nooit de behoefte heeft gevoeld veranderingen aan te brengen zodat zijn lot, zoals u dat hieronder schrijft zich zou wijzigen.

Persoonlijk ben ik de mening toegedaan dat het aan de selectieprocedure in Suriname ligt.

Selectieprocedures die dus niet ertoe leiden dat bekwamen naar voren komen. Een ander aspekt is het verschijnsel van politieke cliënten; wie geen banen te vergeven heeft, wie geen woonpercelen of landbouwpercelen te vergeven heeft, maar wel ideeën heeft om veranderingen aan te brengen, die is in deze maatschappij volslagen kansloos, d.w.z. politieke invloed krijgt hij niet, want er wordt uitsluitend beoordeeld naar de mate waarin hij aan materiële wensen van het electoraat kan voldoen.

We hebben bijvoorbeeld op het ogenblik in Suriname het geval, dat binnen de NPS verzet is geweest, maar degenen die zich opwerpen, die zijn volslagen kansloos, omdat in hun positie, zij de achterban geen materiële voordelen kunnen aanbieden, want dat is het enige criterium dat geldt: wie mij materiële voordelen biedt, die is mijn politieke leider, dus de selectieprocedure in Suriname zie ik als grondoorzaak van deze stagnatie in de ontwikkeling.

Ik wil illustreren hoe weinig ontwikkeling er in dit land is. Als een leider zich erop beroept- en ik geloof dat u dat ergens ook aanhaalt - dat hij dertig tot veertig jaar politieke leiding heeft

gegeven en van zich zelf een biografie laat schrijven, dan zult u zich afvragen, ja maar welke waren de economische gedachten van de man in 1949 en welke ontwikkeling hebben die economische gedachten gehad, dat we een verschil kunnen zien met laten we zeggen, met zeg maar 1989.

En wat is het verschil in economische zienswijze in 1989 van 1969 en 1949? Zien we daarin een revolutionaire ontwikkeling? Dat is er allemaal niet.

Het abstrakt politiek denken is in Suriname een volslagen onbekend verschijnsel; economische systemen worden niet uitgedacht, het gaat erom, wie is in staat een snelle winst te maken en er worden snelle winsten gemaakt.

Het is een treurig verhaal van een buitenstaander, want in Suriname reken ik mij tot de buitenstaanders.

Het is inderdaad een treurig verhaal, dat ons confronteert met wezenlijke situaties in dit land en het past misschien bij mijn leeftijd dat ik niet meer gerekend mag worden tot vaandeldragers, anders zou ik mij aan hetzelfde schuldig maken, dat er geen ontwikkeling plaatsvindt namelijk: dat iemand in de jaren, begin jaren vijftig, trommelsslager of vaandeldrager geweest is, en dat ook nog is in '89 dat er dan iets mis is met deze samenleving.

Even goed het optreden in Suriname na 1960, waarbij ik naar eigen inzicht geprobeerd heb een zekere rationalisatie te brengen in het politieke denken van Suriname. Maar dat is mijn uitgangspunt geweest bij al de publikaties die ik hier gedaan heb in de loop, laten we zeggen, in de loop van 25 jaar, om de Surinamer een zekere denk-discipline bij te brengen en hem erop te wijzen ook de politiek op een rationele manier te benaderen.

Ook daarover acht ik mij niet geroepen een eindoordeel te geven, voorop gesteld dat je als tijdgenoot een eindoordeel kan hebben, een volgende generatie kijkt er natuurlijk anders tegenaan als je er niet meer bent.

En dat niet meer zijn, is een kwestie van tijd natuurlijk. Wie 70 jaar oud is mag verwachten tachtig te worden en een enkeling onder ons misschien negentig.